

เนติธรรม

โลกสารวิเศษธรรม

สงครามการวิเศษธรรม ฉบับที่ ๒

๒

วัฒนธรรมทางเนติธรรม

คำนำ

เมื่อพุทธศักราช ๒๔๙๖ กรมการวัฒนธรรมได้รวบรวมและเรียบเรียงหลักปฏิบัติต่างๆ ที่เห็นว่า เป็นเรื่องที่ประชาชนควรสนใจและยึดถือใช้เป็นหลักในการประพฤติปฏิบัติ พร้อมด้วยขยายความหัวข้อเกี่ยวกับวัฒนธรรมทางคติธรรม เนติธรรม วัตถุธรรม สหธรรม กวีวิธส่งเสริมทางจิตใจ ส่งเสริมทางศิลปกรรม ส่งเสริมทางวรรณกรรมและส่งเสริมทางระเบียบประเพณี โดยประมวลขึ้นไว้เป็นหลักกว้างๆ ให้ชื่อว่า เอกสารวัฒนธรรม ฉบับที่ ๒ พิมพ์ขึ้นเพื่อเป็นคู่มือในการศึกษาและปฏิบัติตามวัฒนธรรมของชาติ ซึ่งได้เผยแพร่แก่ข้าราชการ นักเรียนและประชาชน ทั่วไปแล้ว

โดยที่ทางราชการมีหลักการส่งเสริมและเผยแพร่วัฒนธรรมของชาติ ตามหลัก ๔ ประการ คือ คติธรรม เนติธรรม วัตถุธรรม และสหธรรม เพื่อเป็นประเพณีประจำชาติให้กว้างขวางยิ่งขึ้น จึงได้จัดวิชาวัฒนธรรมเข้าไว้ในหลักสูตร สอนวิชาข้าราชการพลเรือน และจัดเข้าเป็นหลักสูตรในการสอนนักเรียน ชั้นประถม มัธยม เตรียมอุดมศึกษา และมหาวิทยาลัยต่างๆ ซึ่งเห็นได้ว่าวัฒนธรรมมีความสำคัญเกี่ยวกับการปฏิบัติในการครองตนของคนทุกคน โดยเฉพาะในส่วนรวมคือประเทศชาตินั้น วัฒนธรรมก็มีส่วนสำคัญยิ่งเกี่ยวกับความเจริญก้าวหน้าของบ้านเมืองทุกกาลสมัย

ด้วยเหตุนี้ กรมการวัฒนธรรมจึงได้รวบรวมและเรียบเรียง
วัฒนธรรมทางเนติกรรมเพิ่มเติมอีก และจัดพิมพ์ขึ้นเพื่อเป็นแนว
ในการศึกษาและการปฏิบัติ หวังว่า เรื่องเนติกรรมนี้จะ เป็นประโยชน์
แก่ผู้ที่ไปศึกษา ให้ความสนใจและปฏิบัติตาม กัยทั้ง
ถ้าใครเขียนเรื่องช้แนะนำแก่ผู้อื่นหรือแก่ชุมชนของชาติให้สนใจ
ปฏิบัติด้วยแล้ว ก็จะได้ชื่อว่า เป็นการร่วมมือกันส่งเสริมวัฒนธรรม
เพื่อความเจริญก้าวหน้าแก่ประเทศชาติอันเป็นทรงของเราสืบไป.

กรมการวัฒนธรรม

๙ กรกฎาคม ๒๔๙๙

สารบัญ

	หน้า
เนติธรรมคือวัฒนธรรมทางกฎหมาย	๑
กฎหมายคืออะไร	๑
กฎหมายคือข้อบังคับ	๒
กฎหมายคือข้อบังคับของประเทศ	๓
กฎหมายคือข้อบังคับความประพฤติ	๔
กฎหมายคือข้อบังคับพลเมือง	๕
ผลบังคับของกฎหมาย	๖
ที่มาของกฎหมาย	๘
ผู้ตั้งกฎหมาย	๑๐
จารีตประเพณี	๑๐
คำสั่งนา	๑๒
ความยุติธรรม	๑๓
ความเห็นของนักปราชญ์กฎหมาย	๑๔
คำพิพากษาของศาล	๑๕
รูปต่าง ๆ ของกฎหมาย	๑๖
พระราชบัญญัติ	๑๗
พระราชกำหนด	๑๗
พระราชกฤษฎีกา	๑๘

กฎกระทรวง	๑๘
เทศบัญญัติ	๑๘
กฎหมายเป็นคู่กับประเทศ	๑๘
วิวัฒนาการของกฎหมาย	๒๒
เหตุผลในการปฏิบัติตามกฎหมาย	๒๔
ผู้ไม่ได้ศึกษากฎหมายควรปฏิบัติอย่างไร	๒๕
แนวปฏิบัติตามวัฒนธรรมทางเนติธรรม	๒๗

วัฒนธรรมทางเนติธรรม

เนติธรรม คือวัฒนธรรมทางกฎหมาย รวมตลอดทั้งจารีตประเพณีต่าง ๆ ที่ยอมรับนับถือกันว่ามีค่าสำคัญพอ ๆ กับกฎหมาย คนทุกคนไม่ว่าเป็นเด็กเล็ก หนุ่มสาวหรือแก่เฒ่า ถ้ายังมีชีวิตอยู่ตราบไต่ ก็มีหน้าที่ต้องปฏิบัติตามเกี่ยวกับวัฒนธรรมทางกฎหมายอยู่ตลอดไป เพราะกฎหมายถือว่า พลเมืองทุกคนต้องรู้กฎหมาย ผู้ใดจะอ้างความไม่รู้กฎหมายของตน มาเป็นข้อแก้ตัวให้พ้นจากความรับผิดชอบได้ไม่ วัฒนธรรมเกี่ยวกับกฎหมายมีอยู่มากมาย อาจกล่าวได้ว่า สังคมมนุษย์เจริญขึ้นมาเพียงใด ก็ยิ่งจำเป็นต้องมีระเบียบข้อบังคับในรูปกฎหมายมากขึ้นเพียงนั้น ฉะนั้น ชีวิตของมนุษย์จึงมีส่วนเกี่ยวข้องกับกฎหมายอยู่ทุกขณะ วัฒนธรรมทางกฎหมายนั้นมีลักษณะพิเศษอยู่ ที่ว่า เมื่อผู้ใดไม่ปฏิบัติตามย่อมมีความผิดหรือต้องได้รับโทษ ซึ่งอาจจะเป็นความรับผิดชอบในทางแพ่ง หรือโทษในทางอาญาแล้วแต่กรณี และผู้ที่จะมีตักกฎหมายนั้น แม้จะมีได้ถูกจับกุมลงโทษ ก็ใคร่เชื่อว่าเป็นผู้ขาดวัฒนธรรมอยู่นั่นเอง

กฎหมายคืออะไร

ในเบื้องต้นควรจะได้ทราบถึงลักษณะของกฎหมายว่า กฎหมายคืออะไร? ได้มีผู้ทรงคุณวุฒิทางนิติศาสตร์ทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ ให้ความหมายคำว่า กฎหมาย ไว้หลายนัยแตกต่างกัน

กล่าวโดยความหมายที่เข้าใจง่าย กฎหมายคือ ข้อบังคับของประเทศซึ่งใช้บังคับความประพฤติของพลเมือง ถ้าใครฝ่าฝืนไม่ปฏิบัติตาม ย่อมมีความผิดและย่อมต้องถูกบังคับทำโทษ

ลักษณะของกฎหมายตามทักกล่าวนี้ อาจแบ่งพิจารณาได้เป็นข้อ ๆ ดังนี้ คือ :-

๑. กฎหมายคือข้อบังคับ

ทุกประเทศย่อมต้องมี กฎหมายไว้ เป็น ข้อ บังคับ ให้ ประชาชน พลเมืองกระทำ หรืองดเว้นการกระทำ เพื่อความสงบเรียบร้อยของบ้านเมือง ถ้าผู้ใดไม่ทำตามแล้ว จะบันดาลให้เกิดผลร้ายเป็นผล เรียกว่ามีผลบังคับคือการลงโทษ การลงโทษหรืออำนาจบังคับว่าเป็นผลนั้น เป็นส่วนสำคัญของข้อบังคับหรือบทบัญญัติ เพราะถ้าบทบัญญัติไม่มีลักษณะบังคับแล้ว ก็จะกลายเป็นเพียงคำบอกเล่ากำหนดกิจการกระทำเท่านั้น หาเรียกว่า กฎหมายได้ไม่ กล่าวให้เข้าใจง่าย ก็คือกฎหมายต้องมีลักษณะใจความเป็นการบังคับ แต่ทั้งนี้ มิได้หมายความว่า ในบทกฎหมายจำต้องมีใจความเป็นข้อบังคับทุกถ้อยคำหรือทุกตัวอักษร บทบัญญัติของกฎหมายมาตราต่าง ๆ ย่อมประกอบซึ่งกันและกัน มีข้อความหลายประโยครวมเป็นมาตราหนึ่งบ้าง รวมหลายมาตราเป็นตอนหนึ่งบ้าง ข้อสำคัญจะต้องเข้าใจและได้ความแน่นอนว่ากฎหมายบังคับอย่างไร บางทีต้องรวมความหลายมาตราจึงเป็นข้อบังคับสักข้อหนึ่งก็มี

๒. กฎหมายคือข้อบังคับของประเทศ

คำว่า กฎหมาย คือข้อบังคับของประเทศ ในเทคนิควิชาการว่า กฎหมายของประเทศหนึ่งประเทศใด ย่อมมิใช่บังคับเฉพาะภายในเขตของประเทศนั้นเท่านั้น กฎหมายของประเทศหนึ่งจะนำไปใช้บังคับในอีกประเทศหนึ่งหาได้ไม่ เว้นแต่ข้บทกฎหมายของสองประเทศนั้นจะมีข้อความตรงกัน หรือกฎหมายระหว่างประเทศซึ่งรับรองกันว่าเป็นกฎหมายสำหรับใช้บังคับได้ในทุกประเทศทั่วโลก อีกประการหนึ่งจะต้องปรากฏว่า กฎหมายนั้นได้ตราขึ้นโดยถูกต้องตามระเบียบนิยมแห่งนิติธรรม เช่น ในปัจจุบันนี้ประเทศไทยปกครองในระบอบประชาธิปไตย การตรากฎหมายขึ้นใช้บังคับ เป็นอำนาจของฝ่ายนิติบัญญัติคือสภาผู้แทนราษฎร ซึ่งกระทำในพระปรมาภิไธยของพระมหากษัตริย์ กฎข้อบังคับขององค์การอื่น ๆ ซึ่งมีใช้สภานิติบัญญัติ ย่อมไม่นับว่าเป็นกฎหมาย ถ้าจะเป็นกฎหมายใดก็ต้องอาศัยการรับมออำนาจจากพระราชบัญญัติฉบับใดฉบับหนึ่ง อันเป็นต้นบท เช่น กฎ ก.พ. หรือกฎกระทรวงต่าง ๆ เป็นต้น ซึ่งตราออกมาโดยอาศัยอำนาจตามความใน มาตราอัน ใด มาตราอัน หนึ่ง แห่งพระราชบัญญัติฉบับใดฉบับหนึ่ง นอกจากนั้นในบางกรณี ประเทศหรือรัฐอาจรับรองเหตุการณ์หรือระเบียบใดที่มีอยู่แล้วยกขึ้นเป็นข้อบังคับแก่พลเมือง โดยมีโทษที่เขียนประกาศไว้ให้ชัดเจนก็ได้ เช่นบทบัญญัติ

ไว้ในมาตรา ๔ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของไทยมีใจ
ความว่า

(๑) กรณีใดที่เกิดขึ้น ถ้ากฎหมายว่าด้วยกรณีนั้น กติกา
บังคับตามกฎหมายบัญญัติไว้นั้น ตามตัวอักษรหรือตามความมุ่ง
หมายของบทบัญญัตินั้น ๆ

(๒) ถ้าไม่มีกฎหมายที่จะยกมาปรับคดีได้ ให้วินิจฉัยคดีนั้น
ตามคลองจารัตประเพณีแห่งท้องถิ่น

(๓) ถ้าไม่มีจารัตประเพณีเช่นนั้น ให้วินิจฉัยคดีอาศัย
เทียบบทกฎหมายที่ใกล้เคียงอย่างยิ่ง

(๔) ถ้าบทกฎหมายที่ใกล้เคียงอย่างยิ่งก็ไม่มี ให้วินิจฉัย
ตามหลักกฎหมายทั่วไป^๑

๓. กฎหมายคือข้อบังคับความประพฤติ

กฎหมายย่อมเป็นข้อบังคับเฉพาะความ ประพฤติของบุคคล เท่า
นั้น สิ่งใดที่พ้นวิสัยแห่งการกระทำหรือความประพฤติกของบุคคล สิ่ง
นั้นกฎหมายย่อมจะบังคับบัญชาไม่ได้ หรือกล่าวสั้นหนึ่งว่า กฎหมาย
ย่อมจะไม่บังคับให้ใคร กระทำสิ่ง ซึ่งคนเราไม่อาจสามารถกระทำได้
เช่น ไม่บังคับให้หญิงกลายเป็นชาย เป็นต้น นอกจากนั้นกฎหมาย
ย่อมไม่บังคับให้ใจคนต้องนึกหรือไม่นึกอย่างนั้นอย่างนี้ เพราะถ้าพึง

(๑) หลักกฎหมายทั่วไปมีมากมาย เช่น “ผู้รับโอนไม่มีสิทธิดีกว่าผู้โอน” “กฎหมายช่วย
แต่คนดี ไม่ช่วยคนชั่ว” “กฎหมายไม่เอาใจใส่กับของเล็ก ๆ น้อย ๆ” “ผู้ซื้อต้อง
ระวัง” ฯลฯ

ความนึกความคิดในดวงจิตของมนุษย์ ซึ่งมีได้แสดงออกมาโดยการกระทำ ย่อมไม่อาจเกิดเหตุร้ายแรงได้ ฉะนั้น ใจของมนุษย์จึงไม่อยู่ในบังคับของกฎหมาย จริงอยู่ การที่กฎหมายบังคับด้วยความประพฤติของมนุษย์นั้น ย่อมกระทบไปถึงจิตใจของมนุษย์ด้วย เพราะหลักสำคัญมีอยู่ว่า ความประพฤติของบุคคลส่วนมากต้องอาศัยความนึกคิดในใจมาก่อน แต่ว่าการที่กฎหมายลงโทษผู้ที่กระทำผิดโดยประมาทหรือโดยเจตนาก็ตาม ย่อมเป็นการลงโทษเพราะเขาได้กระทำผิด ถ้าบุคคลประมาทหรือมีเจตนาแต่มิได้กระทำผิดก็ไม่มีอะไรที่กฎหมายจะต้องลงโทษ

๔. กฎหมายคือข้อบังคับพลเมือง

คำว่า พลเมืองย่อมหมายถึงอาณาประชาราษฎร์ซึ่งเป็นสมาชิกของประเทศ พลเมืองหรือราษฎรทุกคนต้องอยู่ใต้อำนาจของกฎหมายแห่งประเทศที่ตนอาศัยอยู่ หรือที่ตนมีสัญชาติ ขอนเป็นลักษณะอำนาจของกฎหมายที่มอบให้บุคคล ข้อบังคับของบ้านเมืองที่มิได้ใช้บังคับแก่ราษฎรทั่วไปนั้น ไม่เรียกว่ากฎหมาย เช่น คำสั่งของรัฐบาลที่ออกใช้บังคับบุคคลเฉพาะหมู่ หรือเฉพาะตัวบุคคล เป็นต้น ถึงแม้จะเป็น คำสั่งที่อาศัยอำนาจบ้านเมืองโดยตรง ก็หาเรียกว่ากฎหมายได้ไม่ โดยทำนองเดียวกัน คำพิพากษาของศาลซึ่งบังคับใช้เฉพาะโจทก์และจำเลย ก็เรียกว่ากฎหมายไม่ได้ ข้อบังคับของกระทรวงทบวง กรมที่เกี่ยวแก่ระเบียบการเฉพาะกระทรวงทบวงหรือ

เฉพาะกรมไครกรมหนึ่งก็เหมือนกัน ย่อมใช้บังคับได้เฉพาะเหล่า
ข้าราชการ ที่เป็นเจ้าหน้าที่ของกระทรวง ทบวง หรือ กรม นั้น
เช่น นักไม่เรียกว่า กฎหมาย เป็นแต่เพียงการบริหารงานของ
องค์การบริหารกฎหมาย อย่างที่สามัญชนเรียกว่า “เป็นผู้ถือ
กฎหมาย” เท่านั้น

๕. ผลบังคับของกฎหมาย (Sanction)

ผู้ละเมิดหรือฝ่าฝืน กฎหมายย่อมมีความผิดและต้องถูกจับตัว
ไปทำโทษ นั่นเรียกว่าผลบังคับแห่งกฎหมาย (Sanction) ทั้งนี้เพื่อ
ให้การบังคับของ กฎหมายมีความศักดิ์สิทธิ์ โดยให้กฎหมายมีผล
บังคับความประพฤติของราษฎรได้แก่ภาค แต่ทงนี้มีโทษหมายความว่า
เมื่อมีกฎหมายชนแล้วจะไม่มีผู้กระทำความผิด คนช่วยยอมอยู่ ประปน
กับคนดีทุกหนทุกแห่ง กฎหมายเป็นแต่เครื่องข่มกันการ กระทำความผิด
ให้ลดลง มิให้ผิดคนอื่นจะทำให้เสียความสงบเรียบร้อยของบ้าน
เมือง

ตามธรรมชาติผู้ใดกระทำความผิดแล้ว ผู้นั้นจะต้องได้รับโทษ
เสมอไป หรือกล่าวฉันทันหนึ่งว่า ผู้กระทำความผิดโดยมากมักจะหนี
อำนาจกฎหมายไปไม่พ้น แต่ว่าทุกสิ่งทุกอย่างในโลก ย่อมมีขาด
ตกบกพร่องอยู่บ้าง ฉะนั้นใคร บางคราวผู้กระทำความผิดกฎหมาย ก็อาจหนี
รอดพ้นจากโทษฐานฝ่าฝืนกฎหมายได้บ้าง ฉะนั้น อย่างไรก็ตาม ผล
บังคับทำโทษย่อมเป็นส่วนสำคัญใน ลักษณะของ กฎหมาย ถ้า
กฎหมายปราศจากผลบังคับแล้ว ก็กลายเป็นข้อบังคับที่เป็นหมน

ลักษณะของกฎหมาย

๗

หรือเป็นแต่वलยาลักษณะอักษรธรรมที่อยู่ที่บนแผ่นกระดาษ เท่านั้น
ใครจะปฏิบัติตามหรือไม่ปฏิบัติตามก็ได้ ผลบังคับของกฎหมายหรือ
ที่เรียกว่า การทำโทษนั้น มีทั้งทางแพ่ง และทางอาญา แตกต่างกัน
การทำโทษในทางแพ่งได้แก่การบังคับให้ใช้ค่าสินไหมทดแทน หรือ
บังคับให้ตีกรรมเป็นโมฆะหรือโมฆะ เหล่านี้เช่นกัน ส่วนโทษใน
ทางอาญามีอยู่ ๖ ประการ คือ ๑. ประหารชีวิต ๒. จำคุก ๓. ปรับ
๔. ให้อยู่ภายในเขตอันมีกำหนด ๕. ริบทรัพย์สิน ๖. เรียกประกันทาน
ชน (ประมวลกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. ๑๒๗ มาตรา ๑๒) แต่
บางกรณีบุคคลอาจทำผิดกฎหมายทั้งทางแพ่งและทางอาญา โทษ
กรรมและวาระเกี่ยวกันก็ได้ ตัวอย่าง เช่น นายสีลักทรัพย์ ของนาย
สา ย่อมมีความผิดฐานลักทรัพย์ตามกฎหมายอาญา และมีความ
ผิดฐานละเมิดตามกฎหมายแพ่ง กล่าวคือ นายสีจะต้องถูก ลงโทษ
ในทางอาญา และในทางแพ่งนายสีจะต้องคืนทรัพย์สินให้แก่นายสา ถ้า
นายสีไม่มีทรัพย์สินคืน ก็ต้องใช้ค่าสินไหมทดแทนการละเมิด

ตามที่กล่าวมานี้ เพียงพอเป็นเครื่องชี้ให้เห็นว่า คำว่า
กฎหมายมีความหมายที่ควรทำความเข้าใจอย่างไรบ้าง และมีใช้
หมายความเฉพาะที่มคากฎหมายคดีอยู่ จึงจะเรียกว่า กฎหมาย แม้
มีได้มคากฎหมายคดีอยู่เลย ถ้าเป็นขทบัญญัติที่มลักษณะ ๕ ประ
การดังกล่าวมาแล้ว ย่อมเรียกว่าเป็นกฎหมายได้โดยสมบูรณ์

ที่มาของกฎหมาย

กล่าวกันว่า แรกทีแรกกฎหมายเป็นเรื่องลึกลับ จะเห็นได้จาก คัมภีร์พระธรรมศาสตร์ ซึ่งเป็นกฎหมายเก่าของประเทศไทย มีใจความกล่าวถึงเรื่องในคัมภีร์ทศกัณฐ์ ครั้งสมเด็จพระโพธิสัตว์ได้มาบังเกิดเป็นพระมหากษัตริย์ ครั้นอยู่มาราษฎรเกิดวิวาทกันขึ้น หาผู้ไต่บั๊งค้ำบั๊งยุติหามิได้ ชนทั้งหลายจึงประชุมพร้อมกันตั้งพระมหากษัตริย์ให้เป็นใหญ่ มีนามว่า "พระเจ้าสมมตติราช" พระเจ้าสมมตติราชทรงตั้งมโนสารอำมาตย์ให้เป็นผู้วินิจฉัย อรรถคดีของมนุษย์ทั้งปวง มโนสารอำมาตย์ก็พิจารณาตัดสินคดีต่างๆ โดยยุติธรรม ครั้นอยู่มาบุรุษ ๒ คนทำไร่แดงใกล้กัน เมื่อปลูกแดงนั้นเอาดินปนเป็นถนนคนกลาง แดงเลื่อยพาดผ่านข้ามถนนเขาคิดเองเป็นอันเคียวกัน บุรุษทั้ง ๒ ต่างคนต่างแยกแดงจึงเกิดเป็นคดีวิวาทกันขึ้น แล้วพากันไปหามโนสารอำมาตย์ขอให้วินิจฉัยคดี มโนสารอำมาตย์วินิจฉัยว่า ไร่แดงมีถนนคนกลาง เมื่อแดงอยู่ในไร่ของผู้ใดก็เป็นของผู้นั้น บุรุษผู้หนึ่งไม่พอใจในคำวินิจฉัยนั้น จึงนำคดีไปกราบทูลพระเจ้าสมมตติราช เมื่อเขย่งถนนพระเจ้าสมมตติราชจึงให้อำมาตย์ผู้หนึ่งไปพิจารณาต้นแดงนั้น โดยให้เลิกต้นแดงของตนไปตามปลายยอด แล้วกลับเอายอดมาไว้ตามต้นเดิม หมายความว่า เมื่อต้นแดงเป็นของผู้ใด เถาแดงที่เลื่อยไปก็เป็นของผู้นั้น บุรุษทั้ง ๒ ต่างสรรเสริญในคำวินิจฉัยของพระเจ้าสมมตติราช และทำหนังสือมโนสาร อำมาตย์

ที่มาของกฎหมาย

ว่ายังมีคดีที่ไม่เป็นธรรม มีโนสารอำมาตย์ตำรวีว่า ตนเองมีจิตกอบปร
 ก้วยไมหาคดี เกิดความอับอายคอกส จึงหนีออกไปขอขงเป็น ฤๅเจริญ
 ภาวนาได้บรรลุนิญาและสมาบัติ ฐีวารจิตของ มนุษย์ ทั้งปวง
 เหาะไปยังกำแพงจักรวาลพบคัมภีร์พระธรรมศาสตร์จารึกไว้เป็นลาย
 ลักษณอักษร จึงศึกษาได้แม่นยำจำได้คแล้วกลับมา นำเอาความรู
 ในคัมภีร์พระธรรมศาสตร์ นั้นมา เป็นหลักวินิจฉัยตัดสิน อรรถคดี ทั้ง
 ปวง คัมภีร์พระธรรมศาสตร์จึงเกิดขึ้นในโลกก้วยประการฉะ

คัมภีร์พระธรรมศาสตร์นี้ ปรากฏในกฎหมายตราสามดวง
 (คชสัทธิ ราชสัทธิ ขั้วแก้ว) ซึ่งรวบรวมประมวลชน เมื่อจุล
 ศักราช ๑๖๖๖ ตรงกับ พ.ศ. ๒๓๔๗ ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระ
 พุทธยอดฟ้าจุฬาโลก ปฐมกษัตริย์แห่งบรมราชจักรีวงศ์ ก่อนแต่
 นั้นกฎหมายคัมภีร์พระธรรมศาสตร์ยังกระจัดกระจายกันอยู่ ต่อมา
 ประเทศไทยได้ประกาศใช้ประมวลกฎหมายลักษณะอาญา เมื่อ ร.ศ.
 ๑๒๗ และประกาศใช้ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ
 ๑-๖ ยกเลิกกฎหมายเก่าทั้งทางแพ่งและทางอาญาหลาย ลักษณะ
 เมื่อได้ตรวจพิจารณาโดยละเอียดแล้วจะเห็นได้ว่า คัมภีร์พระธรรม
 ศาสตร์เป็นที่มาโดยตรงแห่งบทกฎหมายไทยไม่น้อยเลย นอกจาก
 นั้นกฎหมายบางลักษณะ ซึ่งพระมหากษัตริย์ไทยทรงานใช้ ยังคัย
 ในสมัยนั้นๆ เช่น ศิลาจารึกพ่อขุนรามคำแหง และกฎหมายบาง
 ลักษณะที่ทรงานในสมัยกรุงศรีอยุธยา และสมัยต้นแห่งกรุงรัตน
 โกสินทร์ อันนับว่าเป็นที่มาแห่งกฎหมายไทย

อย่างไรก็ดี คำว่าที่มาของกฎหมาย มีความหมายได้หลาย
 อย่าง เช่น หมายถึง ประกาศกฎหมาย มูลเหตุที่ทำให้เกิดม
 กฎหมาย หรืออำนาจที่ระบุดำเนินกฎหมาย เป็นต้น และเมื่อกล่าว
 โดยสรุปแล้ว ที่มาแห่งกฎหมายมีดังนี้

๑. ผู้ตั้งกฎหมาย
๒. จารีตประเพณี
๓. ศาสนา
๔. ความยุติธรรม
๕. ความเห็นของนักปราชญ์กฎหมาย
๖. คำพิพากษาของศาล

(๑) ผู้ตั้งกฎหมาย

ผู้ตั้งกฎหมายนั้น หมายถึงผู้มีอำนาจสูงสุดที่ระบุนิติใหม่
 กฎหมายบังคับ เช่น ในระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ ก็ให้แก่พระ
 มหากษัตริย์ผู้เป็นเจ้าแผ่นดินใหญ่ในแผ่นดิน หรือ ที่เรียกว่า "เจ้าชีวิต"
 ซึ่งมออำนาจบังคับบัญชาเหนืออาณาประชาราษฎร ทั้ง ปวง และใน
 ระบอบประชาธิปไตย ก็ให้แก่อำนาจอธิปไตยผู้แทนราษฎร
 ดังได้กล่าวมาแล้ว

(๒) จารีตประเพณี

จารีตประเพณี หมายถึง ขอบบังคับหรือหลักเกณฑ์ในการปฏิบัติ
 ที่หมู่ชนประพฤติและทำตามกันมา เช่น ประเพณีทางศาสนา
 การค้าขาย และวัฒนธรรม เป็นต้น จารีตประเพณีเกิดจากนิสัยของ

มนุษย์ชอบทำตามอย่างกัน คนแรกทำอะไรให้เกิดจารตประเพณีขึ้น
 อาจระลอกหรือไม่กว่า ภิรยาทคนทำไปนั้นจะเกิดเป็นจารตประเพณี
 ขึ้นก็ได้ ต่อเมื่อหมื่นชนนิยมนับถือว่าดี และประพฤติตาม ๆ
 กันมา นานเข้าก็เกิดเป็นความนิยมแน่นอนของคนทั่วไป จนไม่
 มีผู้ใดกล้าฝ่าฝืน เพราะเกรงจะเป็นการผิดแยกจรรยาของหมู่คณะ
 ในที่สุดก็เกิดเป็นจารตประเพณีขึ้น ฉะนั้น จึงกล่าวได้ว่า ไค้นัยหนึ่งว่า
 จารตประเพณีก็คือแบบแห่งความประพฤติ ซึ่งหมู่ชนนิยมประพฤติ
 ตามกันมานาน ถ้าผู้ใดคิดคัดแปลงแก้ไขแล้ว ย่อมเป็นที่รังเกียจ
 ข้างที่อาจถูกผู้รังเกียจพยายามทำร้ายหรือไม่คบค้าสมาคมด้วยก็ได้
 จารตประเพณีไค้เป็นที่ตั้งแห่งความสงบเรียบร้อยและศีลธรรม
 อันดีของประชาชน กฎหมายก็ยอมรับรับรองบังคับบัญชาให้ เช่น ใน
 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๔ รับรองจารตประเพณี
 โดยมีเงื่อนไขว่า “.....ถ้าไม่มีบทกฎหมายที่จะยกมาปรับคดีได้
 ท่านให้วินิจฉัยคดีนั้นตามคลองจารตประเพณีแห่งท้องถิ่น” และบาง
 กรณีกฎหมายอาญารับรองจารตประเพณีโดยระบุไว้โดยตรงก็ได้ เช่น
 กฎข้อบังคับสำหรับปกครองบริเวณ ๗ หัวเมืองภาคไค้ ร.ศ. ๑๐๒
 ข้อ ๒๓ มีใจความว่า “คดีแพ่งเกี่ยวกับศาสนาอิสลาม เรื่องผู้
 เมียกิด เรืองมรดกคดี ซึ่งคนนับถือศาสนาอิสลามเป็นทั้งโจทก์หรือ
 จำเลย หรือเป็นจำเลยอย่างเคี้ยว ให้ใช้กฎหมายอิสลามในการ
 พิจารณาพิพากษา”

จารตประเพณีส่วนไค้ ถ้าไค้ นำไปบัญญัติเป็นกฎหมาย

ลายลักษณะอักษร จารตประเพณีนั้น กพนจากความเป็นจารต
ประเพณีกลายเป็นด้วยทกกฎหมาย

จารตประเพณีทกกฎหมายไม่ได้ระบุรับรองโดยตรงนั้น จะใช้
บังคับในทางอาญาไม่ได้เลย เพราะการลงโทษบุคคลทางอาญาย่อม
รุนแรงกว่าทางแพ่ง ฉะนั้น ในทางอาญา การลงโทษบุคคลได้
จะต้องปรากฏว่า มีกฎหมายบัญญัติไว้ชัดแจ้ง ส่วนในทางแพ่งนั้น
ถึงแม้กฎหมายไม่ได้ระบุรับรองโดยตรงก็ตาม บางทีก็ใช้จารต
ประเพณีรับรองได้อย่างกฎหมาย บางทีก็เพียงยกจารตประเพณี
มาประกอบในการพิจารณาคดีเท่านั้น

จารตประเพณีทกกฎหมายรับรองต้องประกอบด้วยลักษณะดังนี้

- (๑) เป็นความประพฤติที่ได้ปฏิบัติกันมานาน
- (๒) มีความแน่นอนและไม่ขัดต่อกฎหมาย
- (๓) ไม่ขัดต่อความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดี
ของประชาชน
- (๔) เป็นจารตประเพณีแห่งท้องถิ่น

(๓) ศาสนา

ศาสนาคือคำสั่งสอนหรือลัทธินิยมที่ทำให้เกิดความเชื่อถอ
สินเป็นหลักชวนให้มนุษย์อยู่จากบังคับใจตนเอง โดยถือคติธรรม หรือ
อำนาจศักดิ์สิทธิ์แห่งศาสนานั้น ๆ ศาสนาเป็นสิ่งที่บัญญัติว่าอะไรผิด
อะไรถูก อะไรควรประพฤติ หรือไม่ควรประพฤติ ข้อบัญญัติใน
ศาสนาย่อมเป็นต้นมาแห่งกฎหมาย แม้แต่ในสมัยกรุงโรมซึ่งเป็น

มาแห่งกฎหมายโรมัน แม้กฎหมายยุโรปเวลานี้ ก็มีบทบัญญัติอยู่ใน
 ใช้น้อย ซึ่งโดยบัญญัติขึ้นเพราะมีข้อบัญญัติในทางศาสนาอย่างนั้น
 ในแถบตะวันออก เช่น พวกจีนดู และพวกมะหะหมัด ก็ใช้ข้อบัญญัติ
 ในศาสนาเป็นที่มาโดยตรงแห่งกฎหมาย บัญญัติบัญญัติมาส์ ศาล
 แม้กฎหมายไทยเราก็มิใช่น้อย ที่มาฐานมาจากคำสอนทาง
 พระพุทธศาสนา จริงอยู่แม้ว่าศาสนาจะไม่เป็นกฎหมายทั้งหมดทุก
 แต่ก็มีอยู่มากทีเดียวกฎหมายใดเกิดขึ้นหรือมาจากศาสนา เช่น
 บทบัญญัติเรื่องโจรกรรมและเรื่องอื่น ๆ

(๔) ความยุติธรรม

ความยุติธรรมเป็นสิ่งที่มีมนุษย์รู้สึกได้โดยวิสัยของตน คนทุก
 คนที่มีความรู้สึกผิดชอบ ย่อมทราบถึงความยุติธรรมคืออะไร แต่
 ก็อาจมีบุคคลบางคนมีนิสัยไม่ชอบความยุติธรรม กฎหมายย่อมหวัง
 ให้คนทุกคนทรงไว้ซึ่งความยุติธรรมมากที่สุดที่จะทำได้ คนที่มีใจ
 รักความยุติธรรม ย่อมรู้สึกเสมอว่า ถ้าตนทำสิ่งใดไม่ยุติธรรม
 ก็จะได้รับความเกลียดชังจากผู้อื่น และเป็นโทษอายใจตนเอง และ
 ตามธรรมดาศาลย่อมจะวินิจฉัยกฎหมายอันมีเข้าหาความยุติธรรม
 เสมอ ทั้งในสมัยโบราณและสมัยปัจจุบัน ความยุติธรรมเป็นที่มาอัน
 สำคัญของกฎหมายอย่างมาก เพราะกฎหมายทั้งหลายย่อมมีวัตถุประสงค์
 ประสงค์จะประสิทธิประสาทความยุติธรรมให้แก่บุคคลทั่วหน้ากัน
 คำพิพากษากฎ นักปราชญ์กฎหมายก็ ย่อมอ้างเหตุผลเพื่อความ

ยุติธรรมด้วยกันทั้งสิ้น ควบคู่กันศาลจึงได้นำมาว่า “สนามสถิตยุติธรรม” หรือ “ศาลสถิตยุติธรรม”

(๕) ความเห็นของนักปราชญ์กฎหมาย

ความเห็นของนักปราชญ์กฎหมาย คอช คำแจง เหตุผลและความรู้ทางกฎหมายของท่านผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งใ้แก่นำสั่งสอนหรือแสดงไว้ ถึงแม้จะไม่เป็นด้วยทฤษฎีโดยตรง ก็เป็นเครื่องจงใจวางทางให้เราเดิน และให้แนวความคิดในบทกฎหมายที่เกี่ยวของนั้น ความเห็นของนักปราชญ์กฎหมายมีอยู่ มากหลายทีม เหตุผลหลักเกณฑ์ บ้างที่สร้างกฎหมายเห็นพ้องด้วย ก็อาจร่างกฎหมายไปตามแนวความคิดเห็นของนักปราชญ์นั้น จนในที่สุดได้ประกาศใช้เป็นกฎหมายก็มี ความเห็นของนักปราชญ์กฎหมายนี้ มิใช่แต่เพียงศาลถือเป็นหลักวินิจฉัยกฎหมาย หรือเป็น หลักในการร่างกฎหมายเท่านั้น ใน ครั้ง โรมัน ความเห็นของนักปราชญ์กฎหมายมีอิทธิพลเท่าเทียมด้วยทฤษฎีที่เกี่ยว แม้ในประเทศ อังกฤษ ก็มีนักปราชญ์กฎหมายหลายท่านเขียนสมัคตำรากฎหมาย บางลักษณะซึ่งบางส่วนในสมัคตำรานั้น ได้กลายเป็นกฎหมายไป ก็มาก โดยศาลถือเป็นหลักวินิจฉัยบทกฎหมาย หรือบางทีรัฐบาลได้ออกพระราชบัญญัติดำเนินตามแนวความคิดเห็นในตำราเหล่านั้น สำหรับประเทศไทยเรา ครั้งกฎหมายลักษณะอาญาออกประกาศใช้ใหม่ ๆ การถือเอาไว้ในถนนหลวงไม่มีในข้อบัญญัติให้ลงโทษ แต่พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหลวงราชบุรีดิเรกฤทธิ์ ซึ่งเป็นอาจารย์กฎหมาย

HR
701
065

ที่มาของกฎหมาย

๑๕

ในสมัยนั้นได้เขียนความเห็นอธิบายเหตุผลในเรื่อง การ ถอน อาวุธ ใน
ถนนหลวงว่า ควรจะมีข้อห้ามหรือไม่ เข้าใจว่าเนื่องจากความเห็น
อธิบายเหตุผลนั่นเอง ทำให้มีประกาศเพิ่มเติมกฎหมาย ลักษณะ
อาญาเรื่องถอนอาวุธในถนนหลวงขึ้น ซึ่งนับว่าความเห็นส่วนนั้น
ที่มาแห่งกฎหมาย คงเป็นต้น

(๖) คำพิพากษาของศาล

คำพิพากษาของศาลคือ คำตัดสินคดีซึ่งขาดข้อเท็จจริงประกอบ
ด้วยข้อกฎหมายอธิบายเหตุผลให้เห็นว่า เป็นการยุติธรรมที่จะบังคับ
คดีให้ยกฟ้องโจทก์หรือให้จำเลยแพ้คดี เมื่อศาลหนึ่งศาลใดตัดสิน
คดีเป็นบรรทัดฐานไว้อย่างหนึ่งอย่างใด ต่อไปภายหลังกฎทำนอง
เดียวกันเกิดขึ้นอีก ศาลก็จะอ้างคำพิพากษาบรรทัดฐานที่เคยมี
อยู่ก่อน เพื่อประกอบคำพิพากษาคดีหลังให้แน่นแฟ้นยิ่งขึ้น แต่พึง
ทำความเข้าใจว่า การที่คำพิพากษาคดีหลัง ๆ อ้างถึงคำพิพากษา
ที่มีมาก่อนนั้น เป็นแต่เพียงแสดงว่า คดีที่เกิดขึ้นครั้งหลังนั้นเคยเกิด
ขึ้นและเคยมีคำพิพากษาคดีตัดสินมาก่อนแล้ว ซึ่งในกรณีศาลก็คง
พิพากษาเช่นครั้งก่อน เพราะเห็นว่าคำพิพากษาคดีนั้นยุติธรรมก็
แต่หาได้อ้างว่าคำพิพากษาคดีก่อนเป็น กฎหมายมิได้ ทั้งนี้เพราะ
เหตุว่า ผู้ใช้กฎหมาย (ศาล) และผู้บัญญัติกฎหมาย (สภาผู้แทน
ราษฎร) อยู่คนละแผนก ผู้ใช้กฎหมายไม่มีอำนาจบัญญัติกฎหมาย
มีหน้าที่เพียงใช้กฎหมายที่บัญญัติไว้เท่านั้น มิอย่างคนกล่าวว่าการ
บัญญัติกฎหมายได้เหมือนกัน ความชอบถ้าพูดตามจริงแล้ว ศาล

ไม่มีอำนาจบัญญัติกฎหมายได้เลย แต่มีบางกรณีศาลต้องแปลกฎหมายเขาไปใช้ ซึ่งการแปลกฎหมายนั้น ศาลย่อมแปลไปในทางที่ศาลเห็นสมควร โดยยกหลักเหตุผลประกอบด้วยความยุติธรรมเป็นที่ตั้ง โดยนัยจะเรียกว่า ศาลบัญญัติกฎหมายบ้างก็ได้ แต่ไม่หมายความว่า ศาลมีอำนาจบัญญัติกฎหมายที่เกี่ยวกับหาไม่

คำพิพากษาของศาลเป็นกฎหมายได้เพียงไร มีนักปราชญ์กฎหมายประเทศต่าง ๆ เกือบกันมาก แต่เราทราบกันก็อยู่แล้วว่า ศาลย่อมตัดสินตามตัวบทกฎหมายของบ้านเมือง ไม่มีศาลใดในเวลาที่อ้างตนว่าเป็นผู้ออกกฎหมาย ศาลย่อมเป็นผู้อธิบายบทกฎหมายต่างหาก เมื่อศาลได้อธิบายกฎหมายไว้อย่างไร ย่อมเป็นหลักการวินิจฉัยกฎหมายและเป็นบรรทัดฐาน ที่ศาลอื่นหรือฝ่ายนิติบัญญัติจะใช้เป็นทางคำวินิจฉัยการในภายหน้า

รูปต่าง ๆ แห่งกฎหมายลายลักษณ์อักษร

รูปต่าง ๆ แห่งกฎหมายลายลักษณ์อักษรคือ ๑. รัฐธรรมนูญ ๒. พระราชบัญญัติ ๓. พระราชกำหนด ๔. พระราชกฤษฎีกา ๕. กฎกระทรวง ๖. เทศบัญญัติ

ส่วนที่เรียกว่า “ประมวลกฎหมาย” นั้น เป็นรูปของการจัดพระราชบัญญัติหรือกฎหมายลักษณะที่สำคัญ ๆ ประเภทเดียวกันรวมเข้าเป็นประมวล เช่น ประมวลกฎหมายลักษณะอาญา ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และประมวลรัษฎากร เป็นต้น

รัฐธรรมนูญ คือกฎหมายสูงสุดของประเทศ ซึ่งกำหนดหลัก

เกณฑ์การปกครองของประเทศ หรือวางระเบียบหรือวิธินำในการ
ปกครองประเทศไว้ โดยเฉพาะกล่าวถึงอำนาจและหน้าที่ของประมุข
แห่งประเทศคือพระมหากษัตริย์ ของสภาผู้แทนราษฎร ของรัฐบาล
ความเกี่ยวพันระหว่างรัฐบาลกับสภาผู้แทนราษฎร สิทธิและหน้าที่
ของพลเมือง และแนวนโยบายแห่งรัฐ เป็นต้น รัฐธรรมนูญได้แบ่ง
แยกอำนาจอธิปไตยในการปกครองประเทศออกเป็น ๓ ส่วน ไม่ปะ
ปนกันคือ ๑. อำนาจอธิปไตย (สภาผู้แทนราษฎร) ๒. อำนาจอ
บริหาร (รัฐบาล) ๓. อำนาจตุลาการ (ศาล) และโดยที่รัฐ
ธรรมนูญเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศ ฉะนั้น บทบัญญัติแห่ง
กฎหมายใดขัดต่อรัฐธรรมนูญ ย่อมเป็นโมฆะ

พระราชบัญญัติคือบทกฎหมาย ซึ่งฝ่ายนิติบัญญัติคือสภา
ผู้แทนราษฎรได้ลงมติและพระมหากษัตริย์ได้ทรงลงพระปรมาภิไธย
และเมื่อได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้ว ย่อมใช้บังคับเป็น
กฎหมายได้

พระราชกำหนดคือกฎหมายที่ตราขึ้นในเวลาที่มีเหตุฉุกเฉิน
กล่าวคือพระมหากษัตริย์อาจตราพระราชกำหนดให้ใช้บังคับเป็นกฎ
หมายได้โดยไม่ต้องผ่านสภาผู้แทนราษฎร อย่างไรก็ตาม รัฐธรรมนูญ
ได้วางระเบียบการใช้พระราชกำหนดไว้อย่างกวัดขั้น กล่าวคือ ต้อง
มีความจำเป็นรีบด่วนในอันจะรักษาความปลอดภัย สาธารณะ และ
ต้องเป็นการพ้นวิสัยที่จะเรียกประชุมสภาผู้แทนราษฎรให้ลงมติดัน
ที่วงที่มิได้ และอีกประการหนึ่งจะต้องเสนอพระราชกำหนดนั้นให้

สภาผู้แทนราษฎรอนุมัติในเมื่อมีการประชุม สภาคราวต่อไป ถ้า
 สภาอนุมัติแล้ว พระราชกำหนดนั้นก็มีผลเป็นพระราชบัญญัติต่อไป
 แต่ถ้าสภาผู้แทนราษฎรไม่อนุมัติ พระราชกำหนดนั้นก็เป็นอันตกไป
 แต่ทั้งนี้ไม่กระทบกระทั่งกิจการที่ใดเป็นไป ในระหว่างที่ใช้อำนาจพระ
 ราชกำหนดนั้น

พระราชกฤษฎีกาที่ออกโดยบัญญัติลายลักษณ์อักษรที่รัฐธรรมนูญ
 ให้อำนาจพระมหากษัตริย์ที่จะตราออกได้โดยไม่มีขัดข้องกฎหมาย ถ้า
 พระราชกฤษฎีกา ส่วนใดบัญญัติขัดความขัดต่อกฎหมายย่อมเป็น
 โทษะ

กฎกระทรวงไม่มีลักษณะเป็นกฎหมายเสมอไป กฎกระทรวง
 จะเป็นกฎหมายได้ก็เฉพาะที่ออกโดยอาศัยบทบัญญัติแห่งกฎหมาย
 ดังได้กล่าวมาแล้ว

ควรสังเกตว่า มีกฎหมายลายลักษณ์อักษรที่ตราขึ้นโดย
 ตรงจากสภาผู้แทนราษฎร คือ

๑. พระราชกำหนด ฝ่ายบริหารเป็นผู้ออก แต่ภายหลังฝ่าย
 นิติบัญญัติเป็นผู้ให้อนุมัติหรือปฏิเสธอนุมัติ
๒. พระราชกฤษฎีกา ฝ่ายบริหารเป็นผู้ออก แต่ต้องออกโดย
 อาศัยพระราชบัญญัติ
๓. กฎกระทรวง กระทรวงเป็นผู้ออก ตามความในพระราช
 บัญญัติฉบับใดฉบับหนึ่ง
๔. เทศบัญญัติ เทศบาลเป็นผู้ออก ตามพระราชบัญญัติก

ระเบียบเทศบาลพุทธศักราช ๒๔๙๖ โดยเทศบาลเมืองอำนาจที่ระยอง เทศบัญญัติเป็นกฎหมาย ประกอบด้วยการบังคับและการห้าม และบัญญัติโทษไว้สำหรับผู้ละเมิด แต่เทศบาลนั้นใช้บังคับได้เฉพาะเขตเทศบาล ซึ่งออกเทศบัญญัตินั้นเท่านั้น และโทษส่วนมากก็เป็นโทษเบา

กฎหมายเป็นคู่กับประเทศ

ข้อบังคับความประพฤติของคนในยุคแรกอาศัยหลัก “ระเบียบแห่งตระกูล” กล่าวคือ อาศัยหลักศีลธรรมและจารีตประเพณีต่างๆ ตลอดจนลัทธิศาสนาที่ย่ำตายายหรือบรรพบุรุษนิยมเชิดถือ หรือตั้งขึ้นใช้บังคับคนในตระกูลของตน ต่อมานานๆ เข้า มนุษย์เจริญขึ้นทุกที ระเบียบแห่งตระกูลค่อยเสื่อมลง เกิดขึ้นลัดตามความนึกเห็นของหมู่คณะโดยนิยมสถานที่ซึ่งอยู่ร่วมกัน อันอาจมิใช่ญาติตระกูลเดียวกันก็ได้ เพราะอาจมีบุคคลหลายตระกูลถือจารีตประเพณี ศีลธรรม หรือลัทธิศาสนาแตกต่างกัน หลักศีลธรรมหรือระเบียบความประพฤติของคนส่วนมากในหมู่นั้นนิยมว่า ก็พากันประพฤติตามสืบต่อกันมา ครั้นเมื่อมนุษย์เจริญขึ้น การอยู่ร่วมกันได้ขยายวงกว้างออกไป จนให้ชื่อหมู่คณะของตนว่า “ประเทศ” ศีลธรรม จารีตประเพณี หรือลัทธิศาสนา ที่หมู่ชนประพฤติสืบๆ กันมาแต่โบราณกาลนั้น เมื่อยังนิยมกันไว้ ก็ได้รับความรับรองจากรัฐบาล กล่าวคือรัฐบาลรับเอาเป็นระเบียบข้อบังคับความประพฤติ

ของราษฎรทั่วไป ระเบียบแบบแผนหรือรัฐบาลบังคับบัญชาประชาชน ปรากฏ
ชัดใหม่ว่า “กฎหมาย” ประเทศกับกฎหมายย่อมเป็นของคู่กัน
เพราะกฎหมายเป็นหลักสำคัญยิ่งในการปกครอง กฎหมายเป็น
วิชาสาขาหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับสังคมวิทยา ถ้าประเทศปราศจากกฎหมาย
หรือกฎหมายปราศจากประเทศ ก็แปลว่าทั้งประเทศและกฎหมาย
ได้ล่มจมไปหมดแล้ว เพราะไม่มีสังคมใดจะตั้งอยู่ได้โดยปราศจาก
ข้อบังคับ กล่าวอีกนัยหนึ่งว่า มีสังคม (ประเทศ) ที่ไหน ย่อมมี
กฎหมายแทน ถ้าไม่มีกฎหมาย ทุกคนต้องอยู่ในฐานะต้องระวางตัว
เป็นไปอย่างระวางซึ่งกันและกันอยู่ตลอดเวลา การพิพาทและการแก้
แค้นกันด้วยกำลังกายหรือพรรคพวกก็จะเกิดขึ้นมีเหตุหย่อน ใครมี
กำลังหรือพวกพ้องมาก ก็จะพาลใช้อำนาจในทางที่ไม่ชอบธรรม
หลักศีลธรรมคือคุณความดีก็ตั้งอยู่ไม่ได้ เมื่อไม่มีใครเหลียวแลถึง
ศีลธรรมแล้ว ราษฎรก็วนเวียนเดือดร้อน ความแตกสามัคคีก็เกิดขึ้น
ฝูงชนก็จะขึ้นข่มขู่กันไม่ตก ความสงบเรียบร้อยของบ้านเมืองก็
จะทรงอยู่ไม่ได้

กฎหมายเป็นทั้งแห่งความสงบเรียบร้อยของบ้านเมือง จึง
เป็นสิ่งจำเป็นสำหรับประเทศที่ระบอบกฎหมายไว้ เป็นเครื่องมือของ
การปกครอง ประเทศจำเป็นต้องมีกำลังทหารไว้ ป้องกันศัตรูภายนอก
มิให้มารุกรานฉับใด ก็จำเป็นต้องมีกฎหมายไว้สำหรับป้องกัน
ความไม่สงบเรียบร้อยของประเทศนั้นๆ ถ้าประเทศไม่มีกฎหมาย

กฎหมายเป็นคู่กับประเทศ

เป็นข้อบังคับของความประพฤติของพลเมืองแล้ว ก็พระเจ้าหลุยส์ที่ ๑๕
“รามจิตติ” กล่าวไว้ดังนี้.—

“ผู้ที่มีกำลังจะทำอะไร ก็ยอมจะถก ทงนน เป็น ธรรมทงนน
รดยนคัก จะมีอำนาจชอบธรรมที่จะเดินไล่ เช่นคนเดินตามถนนได้
ตามใจ นักเลงโตก็จะมีอำนาจชอบธรรมที่จะเดินลอยชายบุกรุกเข้า
ไปในบ้านพลเรือน และผู้ที่มีรูปร่างใหญ่ก็จะมีอำนาจชอบธรรมที่จะทุบ
ตเตะต่อยผู้ที่มีรูปร่างแบบบาง ทงผู้ชายแทบทุกคนก็จะมีอำนาจชอบ
ธรรมข่มขืนผู้หญิงที่ไม่ยินยอมตามใจ บรรดาสัญญาทงปวงก็จะมี
มีความมั่นคงอันใด เพราะฝ่ายที่มีอำนาจหรือพวกมากอาจะขอกเล็ก
เสี้ยมเออใดก็ได้ ผู้รายใจที่มีพิเศ่นอายเลื่อต่าง ๆ ก็ระกกลายเป็น
พระยาอุปราชผู้สำเร็จราชการตามใจของมัน ในกลาง ทะเลพวก
โจรสลคักก็จะเที่ยวคชิ่งเรือพ่อค้าได้ตามสบาย ในบ้านช่องและในคัก
ประชุมใครหมักคักใหญ่ก็จะเป็นใจโดยชอบธรรม และใครจะฆ่าใคร
จะขโมยใคร แยังลกแย่งเมียใครคักใดทงนน ทงนเพราะถื่ออำนาจ
หรือกำลังคอคธรรมะ สรปความคักเป็นอันว่า โลกนจะถอยหลังไป
อกลหลายพันปี เหมือนไม้ไค้เคยมีพระพุททเจ้ามาครลฐ หรือพระเยซู
มาสั่งสอน มนุษย์จะถลยถอยหลังลงไปเป็นเหมือนสัตว์กรวดาน
ไม่รู้จักธรรมะอย่างไรร นอกจากเขยว งา เขา แลเสี้ย”

ด้วยเหตุผลคชิ่งทกล่าวมาน จึงนับว่ากฎหมายเป็นสิ่งสำคัญ
และจำเป็นคักกับประเทศโดยแท้

วิวัฒนาการของกฎหมาย

ดังได้กล่าวแล้วว่า ประเทศจะต้องมีกฎหมายไว้เป็นเครื่องมือของการปกครอง ฉะนั้น กฎหมายทุกฉบับที่ผ่านโดยบัญญัติตราออกมาใช้บังคับแก่ประชาชนพลเมือง ล้วนมีหลักการและวัตถุประสงค์อันสำคัญ ที่จะคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของพลเมือง เพื่อความสงบเรียบร้อย และศีลธรรมอันดีในหมู่ประชาชน ตลอดจนเพื่อผลคือสันติสุข และความมีเสถียรภาพในบ้านเมือง ซึ่งวัตถุประสงค์ดังกล่าวนี้มีขอบเขตกว้างขวางมากมาย และเมื่อพูดถึงความจำเป็นที่ต้องตรากฎหมายแล้ว จะเห็นได้ว่ามีความยากเย็นขยายตัวโดยอยู่เสมอ หากแต่ไม่ บางเรื่องอาจเป็นสิ่งจำเป็นในสมัยหนึ่ง จึงบัญญัติเป็นกฎหมายขึ้นไว้ ต่อมาอีกสมัยหนึ่งอาจเห็นว่าไม่จำเป็นอีกต่อไป จึงต้องมีการยกเลิกกฎหมายที่ไม่เหมาะสม หรือบางเรื่องสมัยหนึ่งเห็นว่าไม่มีความจำเป็น แต่มาอีกสมัยหนึ่งอาจเห็นว่ามีความจำเป็นอย่างยิ่ง จึงบัญญัติเป็นกฎหมายขึ้นไว้ควบคุมและลงโทษผู้ฝ่าฝืน

ตัวอย่าง เช่น การริบทรัพย์สินของ จำเลยตามกฎหมายเก่าของไทยเรา นอกจากเป็นโทษทางอาญาแล้ว ในทางแพ่ง เมื่อมีผู้ฟ้อง กฎหมายก็ให้ทรัพย์สินของหญิงให้เป็นของชายผู้ฟ้องสิน ทั้งบัญญัติไว้ในกฎหมายลักษณะผู้เมียมาตรา ๑๐ ว่า “หญิงใดทำชู้นอกใจผู้ เมียพิจารณาเป็นสำคัญ ให้ปรับไหมชายหญิงโดยพระราชกฤษฎ-

ฎีกา และช่าง ม้า โค กระบือ เรือ เกวียน และทาสกรรมกรชาย
หญิง สิ่งสรรพทรัพย์สินที่มีมากน้อยเท่าใดก็ค้ำ ท่านว่าให้แก่ชาย
ผู้แก่จงสิ้น ถ้าชายผู้ใหม่มีสมัครเลี้ยงหญิงต่อไปไซ้ ให้หญิง
นั้นไปแต่ผ่าน่งฝนหนึ่งผ้าหนึ่ง” และกฎหมายลักษณะผู้เมีย
มาตรา ๘๔ บัญญัติไว้ว่า “สองลอบสมัครกันมิได้สู้ขอมันขึ้นหาก
เป็นค่านับ และพ่อแม่หญิงมีรู้ ต่อมาของจริง ถ้าชายนั่นชู้ชาติ
ทรพด พ่อแม่หญิงมิให้ก็ตามใจพ่อแม่หญิง ถ้าพ่อแม่หญิงนั้นตาย
ถ้าชายหญิงสมัครอยู่ด้วยกันเกิดลูกชายหญิง ท่านว่าลูกนั้นเป็นชุน
หมาก ถ้าหญิงทำชู้ไซ้ ท่านให้ใหม่ชายชุนนี้ให้แก่ชายทรพดชง
เป็นผู้ชุน และให้เรียเขาทรัพย์สินให้แก่ชายผู้ชุนนี้ด้วย” การ
เรียทรัพย์สินทั้งหมดตามบทบัญญัติไว้ในกฎหมายดังกล่าวนี้ หมายถึง
การเรียอย่างราชาบุตร เหลือแต่ผ่าน่งผ้าหนึ่งผืนติดตัวไว้เท่านั้น ไม่ให้
ทรัพย์สินยศสิ่งอื่นเหลือไว้ออกเลย แต่ในปัจจุบันนี้การเรียทรัพย์สินใน
ส่วนแบ่งเช่นที่วานนี้หายเลิกไปแล้ว หากเมียมีชู้ กฎหมายก็
อนุญาตให้เพียงฟ้องหย่าขาดจากกันเท่านั้น ส่วนชายชุนนี้ชายผู้ช
ก็ได้แต่ฟ้องร้องเรียกค่าสินไหมทดแทน เป็นเงินทองตามสมควร
แก่ความเสียหายฐานละเมิดล่วงเมียบคน แต่ไม่อนุญาตให้เรียทรัพย์สิน
ทั้งหมดเหมือนอย่างแต่ก่อน

ตัวอย่างกรนอกเรื่องหนึ่ง ก็คือการยกยกอกรทรัพย์สิน กฎหมาย
ไทยสมัยก่อนบัญญัติให้เป็นเพียงความผิดในส่วนแบ่ง ผู้ยกยก
ทรัพย์สินมิได้ถึงจำคุกใส่ตะราง การยกยกก็คือการทุบคุดหนึ่งได้

ฝากหรือมอบหมายทรัพย์สินไว้ให้ออกคนหนึ่งครอบครอง แต่ผู้
 ครอบครองนำทรัพย์สินไปใช้เป็นอาญาประโยชน์ส่วนตัว บังคับ
 การยกยอกเช่นนั้น กฎหมายถือว่า เป็นความผิดในทางอาญา อาช
 โทษหนักถึงจำคุกหลาย ๆ ปี ซึ่งเห็นว่าเป็นการเหมาะสมกับกาลสมัย
 อย่างยิ่ง เพราะการยกยอกบางอย่าง เช่นผู้ร้ายยกยอกเงินหลวง
 เป็นต้น ข่มขืนภรรยาแรง นำความเสียหายมาสู่บ้านเมือง การ
 ลงโทษอย่างหนักจึงเป็นการสาสมแก่ความผิดอย่างแท้จริง

ปัจจุบันบ้านเมืองได้เจริญก้าวหน้าไปมากมาย วิวัฒนาการ
 แห่งกฎหมายก็เดินตามไปด้วยกับความก้าวหน้านี้ ฉะนั้น จึงเห็นได้
 ว่า มีกฎหมายมากมายที่ตราขึ้น โดยสมัยก่อนเห็นว่าไม่มีความ
 จำเป็น แต่มาสมัยนี้เห็นว่ามีควมจำเป็นอย่างยิ่ง จึงบัญญัติเป็น
 กฎหมายไว้ควบคุมและลงโทษผู้ฝ่าฝืน เช่น กฎหมายคอมมิวนิสต์
 กฎหมายป้องกันการค้ากำไรเกินควร กฎหมายควบคุมโรคกัณฑ์
 เป็นต้น ซึ่งนับว่ากฎหมายเหล่านี้ได้บัญญัติขึ้นเหมาะสมกับกาลสมัย
 โดยแท้

เหตุผลในการปฏิบัติตามกฎหมาย

ความคิดเห็นเกี่ยวกับการปฏิบัติตามกฎหมาย ก็แตกต่างกันไป
 ตามกาลสมัย คนจำพวกที่ยังไม่เจริญไม่กระทำผิดกฎหมายเพราะ
 กลัวถูกลงโทษยิ่งกว่าเหตุผลอย่างอื่น แต่คนจำพวกที่เจริญแล้วใน
 ปัจจุบัน อาจประพฤติตามกฎหมายเพราะเหตุผลอย่างอื่น เช่น เพราะ

เห็น
 ความ
 ยาง
 รวม
 จาก
 ใน
 ความ
 เห็น
 แยะ
 วรร
 วรร
 ภา
 แท
 ได้
 เหา
 เหา
 นิต
 ๒๐
 เหา

เห็นว่าเมื่อใดมีบทบัญญัติหรือกฎหมายอยู่ โดยหมู่ชนพากันเห็น
 ความจำเป็นและถูกต้องแล้ว ตนก็พลอยเอออวยประพฤติตามด้วย
 บางคนก็เห็นว่า ควรเคารพต่อกฎหมาย ควรสละเสรีภาพเพื่อส่วน
 รวม ซึ่งคนส่วนมากเห็นว่า เป็นข้อบัญญัติที่ควรประพฤติ นอก
 จากนั้น ก็อาจประพฤติตามกฎหมายเพราะความรอบคอบ ด้วยรู้สึก
 ในใจได้คิดว่า ในหมู่ชนจำต้องมีข้อบังคับอันแน่นอนที่จะต้องประพฤติ
 ตาม เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยของบ้านเมือง ถ้าหาไม่แล้ว ใคร
 เห็นคดียังไร ก็จะทำไปตามใจชอบ ซึ่งเท่ากับบ้านเมืองหาข้อหา
 แยะไรไม่ได้ ไม่ช้าประชาชนก็จะคุมกันไม่ติด มีแต่ความระส่ำ
 ระสา ยหาความสงบสุขไม่ได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในปัจจุบันควร
 ระลึกว่า กฎหมายต่างๆ ได้ตราขึ้นโดยสภาผู้แทนราษฎร ซึ่งเป็น
 ฝ่ายนิติบัญญัติ ในสภาผู้แทนราษฎรนั้น ประชาชนพลเมืองเลือกผู้
 แทนเข้ามาทำหน้าที่แทนตน การละเมิดกฎหมายจึงชื่อว่า ผละเมิด
 ใต้ฝ่าฝืนต่อระเบียบข้อบังคับของบ้านเมือง ซึ่งสร้างชนไว้ด้วยความ
 เห็นชอบของคนทั้งชาติ

ผู้ไม่ได้ศึกษากฎหมายควรปฏิบัติอย่างไร

ถ้าเป็นเด็กอายุยังไม่ถึง ๗ ขวบกระทำผิด กฎหมายอาญาไม่
 เอาโทษ เพราะถือว่ายังไม่มีความผิดและชอบ และกฎหมายแพ่งก็ถือว่า
 นิติกรรมสัญญาที่ผู้เยาว์คือผู้ที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะ (อายุยังไม่ครบ
 ๒๐ ปีบริบูรณ์) ทำทั้งหมดคนนั้นมีลักษณะเป็นโมฆะ คือไม่ผูกพัน
 เต็มที่ ส่วนผู้ใหญ่ที่ไม่มีโอกาสศึกษากฎหมายจำต้องระมัดระวัง

ตามสมควร กล่าวคือต้องทำการตามความรู้สึกนึกและชอบในใจเป็นใหญ่ ไม่ฝืนฝืนคิดธรรมในใจ ลักษณะของกฎหมายก็คือ ความจำเป็นที่ของตรากฎหมายขึ้นไว้ซึ่งบังคับ ย่อมเนื่องมาจาก ประโยชน์ของมนุษย์ กฎหมายเกิดขึ้นเพื่อให้เหมาะ สัมกับ ความประสงค์ของมนุษย์ที่อยู่ร่วมกัน ความประสงค์ของมนุษย์ก็คือความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดี ฉะนั้น ผู้ที่จะรักษาคนไม่ให้ทำผิดกฎหมายก็คือ ต้องไม่กระทำการที่เป็นปฏิปักษ์ต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน อะไรที่จะเป็นการผิดหรือถูกต่อความสงบเรียบร้อย หรือศีลธรรมอันดีนั้น เป็นสิ่งทมนุชยมความรู้สึกได้โดยลำพัง ด้วยความสำนึกใจของตนเอง เราได้เองว่า การทำร้ายร่างกายของผู้อื่นย่อมเป็นความผิด ท่านเองเคยบอกกับเราว่า ถ้าเราไม่รีบประทานอาหารเราแก่จะหิว เหมือนกันฉะนั้น

จริงอยู่กฎหมายวางหลักไว้ว่า ความไม่รู้จักกฎหมายแก้ตัวไม่ได้ ซึ่งเป็นหลักเด็ดขาด ผู้ที่ทำผิดเพราะไม่รู้จักกฎหมายจริงๆ ก็ย่อมมีบ้าง แต่ในเรื่องที่ผิดพลงเช่นนี้มักจะไม่ใช้เรื่องที่มีผลร้ายแรง โดยมากมักกระทำทั้งๆ ที่รู้ เพราะความชั่วในใจพาไป ผู้ที่ทำผิดโดยมีความชั่วในใจนั้น ตามกฎหมายเรียกว่า เจตนาร้าย หรือ เจตนาทุจริต ส่วนผู้ที่ทำผิดกฎหมายโดยไม่เอาใจใส่ระมัดระวัง เรียกว่า ประมาทเลินเล่อ ผลร้ายของผู้ประมาทเลินเล่อไม่คิดถึงกฎหมายมีอยู่บ่อยๆ เช่นในเรื่องรับของโจรและยกยอก บางคนรับข้อสั่งของ เพราะเห็นว่าราคาถูก ภายหลังปรากฏว่า เป็นทรัพย์สินที่มีมูลค่า

มา เมื่อเจ้าของตามมาพบ ผู้ซอกจำเป็นต้องคนให้แก่เจ้าของ ทั้งนี้ เพราะผู้ซอกไม่ได้เฉลียวใจว่า ผู้ชายมีอำนาจขายโดยสุจริตหรือไม่ ถ้าผู้ชายไม่มีอำนาจขายแล้ว ผู้ซอกก็ของคนให้แก่เจ้าของเดิมไป ผู้ซอกห้ามสิทธิ์ที่จะเรียกค่าตอบแทนหรือหวังเหนียวทรัพย์สินไว้ได้ไม่ ยางคนเอาทรัพย์สินของเพื่อนที่ฝากไว้ไปใช้เสียเงินต้น หวังโดยสุจริต ว่า ภายหลังจะค่อยเก็บเงินคืนมาใช้ให้เขา ครั้นเขามาทวงเงินก็หา ให้ไม่ทัน เกิดคดีฟ้องร้องก็มีผลฐานยกยกออก เพราะการกระทำเป็น การยกยกออก ในเรื่องฝากทรัพย์สินดังกล่าวนี้ ถ้าจะเอาไปใช้ก็ควรออก ปากขอยืมเสียก่อนก็จะไม่มีความผิด คนที่ทำผิดกฎหมายอย่างนี้ จะเรียกว่า ทำผิดโดยความซอเกินไปได้ แต่ถ้าปล่อยให้คนซอ เอาเปรียบผู้อื่น โดยยอมให้ยกความซอจนแก่ตัวแล้ว ใครๆ ก็ระ แก่ตัวว่า ทำด้วยความซอด้วยกันทุกคน โดยเห็นคำว่า “กระทำ โดยสุจริต” ทักษอมให้ยกชนกล่าวอ้างได้ในกฎหมายจึงต้องเป็น “ความซอที่ประอบด้วยความระมัดระวังอย่างวิญญชน” เช่น ผู้ซอ ของไม่ตรวจคสินค้าให้รยคอบ เมื่อซอแล้วภายหลังไม่ซอใจจะ คินหาได้ไม่ เพราะหลักกฎหมายทั่วไปมีว่า “ผู้ซอต้องระวัง” ส่วนผู้ชายก็ของระวังเหมือนกัน คือ คยระวังไม่ปลอมแปลงสินค้า อันเป็นการทุจริตข้อโกง

แนวปฏิบัติตามวัฒนธรรมทางเนติธรรม

๑. พงคศึกษาให้รุถึงสิทธิ์และหน้าที่ของพลเมืองตามกฎหมาย
๒. พงเคารพคอกกฎหมายของบ้านเมืองในทุกกรณี

เนตธรรม

๓. ฟังใช้สิทธิของตนตามกฎหมาย โดยความสุจริต และไม่ละเมิดสิทธิของผู้อื่น
๔. ฟังสนใจศึกษาให้รู้ถึงพระราชบัญญัติ พระราชกฤษฎีกา พระราชกำหนด กฎกระทรวง และเทศบัญญัติต่างๆ ที่ใช้บังคับเป็นกฎหมายอยู่ในปัจจุบันให้มากที่สุดเท่าที่สามารถจะทำได้
๕. ฟังใช้กฎหมายแต่โดยสุจริต ไม่ฟังใช้กฎหมายในทางที่จะก่อให้เกิดความเดือดร้อนแก่ผู้อื่น
๖. ฟังเชื่อฟังและปฏิบัติตามคำสั่งอันชอบธรรมของเจ้าหน้าที่รักษากฎหมาย
๗. ฟังให้คำแนะนำต่อญาติมิตรหรือเพื่อนบ้านให้ปฏิบัติตามในทางที่ถูกต้องตามกฎหมาย
๘. หากมีความผิดเกิดขึ้นแก่ตน เนื่องจากไม่ปฏิบัติตามกฎหมาย การสำรภาพความผิด ฟังถือว่าเป็นหน้าที่ของพลเมืองดี และอาจลดหย่อนผ่อนโทษหนักให้เป็นเบาได้
๙. ฟังระลึกเสมอว่า การปฏิบัติตามกฎหมาย ย่อมเป็นเส้นทางเดินที่ปลอดภัยเสมอ
๑๐. กฎหมายจะมีความศักดิ์สิทธิ์ในการคุ้มครองสันติสุขของบ้านเมือง ก็โดยที่ทุกคนถือว่า การร่วมมือกับเจ้าหน้าที่รักษากฎหมายโดยชอบธรรมและโดยสุจริต ย่อมเป็นเกียรติ และเป็นหน้าที่ของพลเมืองดี.

SU. T. LIBRARY

3 3131 00058317 3

